

З 16.612(082)

Г 87

Громадянське суспільство
та проблеми
становлення
особистості

Збірник
наукових
праць

Л. С. Черноус

асистент кафедри соціології та економіки Криворізького державного педагогічного університету (м. Кривий Ріг)

Особистість та Інтернет: особливості взаємовпливу

В умовах інформатизації суспільства Інтернет стає невід'ємною складовою процесу соціалізації особистості. Це пов'язується не тільки з прискоренням темпів розвитку суспільства, але й із скороченням часового лагу, який необхідний для адаптації підлітка чи молодої людини до плінних соціальних умов на основі більшого багажу інформації, отриманої завдяки Інтернет. Однак не кожна людина, зокрема молода, сьогодні здатна своєчасно опанувати нову інформацію у тому розмірі, що необхідний для відчуття адекватності свого особистісного розвитку темпам розвитку суспільства. Звісно, така ситуація стає на заваді процесам соціалізації, що у багатьох випадках призводить до соціального-психологічного дискомфорту людини. Тому з'ясування особливостей механізму взаємодії Інтернет і особистості в сучасних умовах є нагальною і актуальною проблемою, що і становить мету даної статті.

В сучасних умовах Інтернет є головним інформаційним середовищем. Ця Всесвітня комп'ютерна мережа вважається найбільшим доступним та демократичним засобом отримання, збереження та транспортування інформації [1]. Багато дослідників зазначають, що аудиторія Інтернет розширюється швидкими темпами, що він стає більш затребуваним серед підлітків і молоді. Однак у той же час Інтернет, з'явившись у певних культурних умовах, не може не пред'являти певних вимог до своєї аудиторії, тим самим обмежуючи її, тобто створюючи "розрив" у суспільстві між тими, хто буде брати участь у віртуальних комунікаціях і тими, кому це з певних причин (соціальних або економічних) може виявитися недоступним.

Сучасні теорії ендегенного економічного росту прогнозують більш високий, ніж тепер, внесок розвитку системи освіти, зокрема із використанням Інтернет в збільшення обсягів виробництва товарів і послуг у постіндустріальній економіці. Головним результатом економічної віддачі освіти в теорії людського капіталу вважається приріст доходу (заробітної плати) працівника завдяки підвищенню його освітнього і професійного рівня [2]. Саме тому проблема удосконалення трудових здібностей працівника пов'язується із розвитком його особистості, на який суттєво впливає збільшення обсягів інформації та знань, якими вона повинна володіти.

Основне завдання, яке ми маємо розглянути в контексті зазначеної проблеми, полягає у доказовості того, що процес взаємодії Інтернет та особистості є соціальним механізмом. Нагадаємо, що соціальний механізм являє собою “сукупність дій, вчинків, відносин, невід’ємних від їх суб’єктів-носіїв, завдяки яким відбувається те чи інше соціальне явище, здійснюється соціальний процес, і які становлять внутрішній каркас їх (явища, процесу) існування (функціонування) або перетворення [3, с. 320]. Власне, якщо орієнтуватися на це визначення, то навіряд чи можна стверджувати однозначно, що взаємини “Інтернет – особистість” є основою соціального механізму, адже перший варто розглядати не як суб’єкт-носіїв дій, а, з одного боку, як джерело інформації, банк даних, а з іншого – як технологічний засіб для “комп’ютерно-опосередкованої комунікації” [4, с.187]. Разом з тим, не можна не помічати, що взаємодія користувача з Інтернет, яка виявляється у пошуку і отриманні нової інформації, нових друзів (суб’єктів взаємодії), формування дружніх стосунків з ними, використання епістолярної комунікації тощо) впливає на виникнення і здійснення соціальних процесів і явищ, які згодом відбуваються у повсякденному житті людини.

Досліджуючи роль Інтернету у формуванні інформаційного суспільства, Н. Громяко стверджує, що Інтернет – це лише “мовна гра” [5].

Автор підтверджує свою думку фактом, що будь-який матеріал, який з’явився в мережі миттєво, буде перероблений користувачами мережі до “інформаційної новизни” або “цитати” та буде вирваним із контексту. Але ж, як відомо, інформацію (в термінах інформаційного суспільства) загалом розглядають як деякий змістовний злиток будь-якого знання, його внутрішню доміную. Також будь-яке спілкування та передача смислів є мовною грою, рухом в полі дискурсів. Чи є це особливістю тільки комунікації в мережі Інтернет та постмодерному світі? Вважаємо, що ні. Мова як засіб вираження смислу має властивість динамічності, необмеженого розширення синтаксису і семантики. “Мовна гра” – це зв’язок між тим, що позначене і позначає (Ж. Дельоз). Смысл розділяє мову та події, що наявні у ній. В реальному житті ми теж зводимо будь-який прочитаний матеріал до його змісту – “інформаційної новизни”.

Про відчуження і заміну справжніх діяльнісних процесів комунікацією в Мережі, дійсно, варто говорити. Однак не можна погодитися з думкою про те, що Інтернет є “найбільш технологічно розвиненим та оздобленим засобом утримання людей від процесів діяльності” [5]. Власний досвід автора (15 років) свідчить про те, що, комунікація в мережі, не тільки не утримує людини від діяльності, а, навпаки – прискорює процеси її участі у соціальному житті: освітніх, політичних заходах, підприємницькій діяльності тощо. Чи можна назвати ілюзією діяльності спілкування бізнесменів з замовниками та постачальниками через Інтернет? Саме завдяки Інтернет, підприємці відшукують потрі-

бну інформацію для бізнесу, з'ясовують, що змінилося в законодавстві. Інтернет стає посередником у листуванні, спілкуванні представників різних соціальних груп і прошарків: студентів, науковців, бізнесменів, митців тощо, значно прискорюючи досягнення спільної мети. Люди вже можуть не так точно синхронізувати свої дії. Тобто Інтернет можна назвати провідником та сховищем (до певного часу) соціальної дії.

Разом з тим, певне відчуження людини від дії спостерігається, коли відбувається Інтернет-спілкування за допомогою Чатів та ICQ тощо. Особливість комунікації за допомогою цих програм полягає в тому, що у користувача не лишається часу на підготовку та осмислення відповіді – він має відповідати миттєво. Невелика затримка з відповіддю призводить до виключення користувача із комунікації, оскільки, хто довше обмірковує відповідь, той втрачає пріоритет. Таку форму Інтернет-спілкування вважаємо найбільш деструктивною, вона заважає розвитку теоретичного мислення і відповідальності за свої думки, насамперед у підлітків та юнацтва. Але подібні форми спілкування певною мірою можуть бути і корисними. Так, засобами ICQ вже зараз проводять консультації з покупцями в Інтернет-крамницях, а Чати можна використовувати з навчальною метою при дистанційному навчанні як тест-засоби контролю знань групи, або при використанні методу “мозкового штурму” для висунування гіпотез щодо вирішення соціальних проблем та їх критики. Скажімо, електронна пошта, групи новин як види електронного спілкування, наш погляд, розвивають теоретичне мислення.

Звернемося до аналізу головного компонента в мережі WEB-серфінгу, тобто мандрування з однієї електронної сторінки до іншої, від одного сайту до іншого. Мандруючи, користувач накопичує інформацію, складуючи її на своєму жорсткому диску. Виходячи з нашого дослідження, стиль серфінгу зумовлюється не внутрішніми особливостями користувача, такими, наприклад, як переважний тип мислення, темперамент тощо, а зовнішніми особливостями, типом та місцем входу в мережу (дома, на роботі, в Інтернет-клубі, тощо) та типом уживаної інформації (розважальної, інформаційної чи спеціальної). Розважальну інформацію, читають швидко і зберігають, якщо вона зацікавила користувача, інформацію за спеціальністю швидко прочитують та зберігають, переходячи з неї відповідно посилань які на ній створені, намагаючись продовжити споживання інформації на більш глибокому рівні. Спеціальна інформація чекає свого часу, зберігаючись на жорсткому диску користувача.

Отже, мережа Інтернет є засобом трансляції та зберігання інформації. Споживання людиною цієї інформації сприяє перетворенню її на знання. А знання, як відомо, є “результатом оволодіння реальністю” і воно соціально зумовлене. Тож, вважаємо, що взаємовплив Інтернет і людини можна розглядати як специфічний соціальний механізм,

суб'єктами якого є користувачі (ті, хто формує банк інформації і ті, хто її використовує), яким властива спільна ціннісно-нормативна база користування; об'єктом – інформація; а метою – прискорення оволодіння людьми реальністю через комп'ютерно-опосередковану комунікацію. І, як справедливо зазначає С. Коноплицький, “необхідно розробляти методологічний базис для подальших досліджень... Інтернет як самого масштабного соціального явища на межі тисячоліть” [4, с. 193].

Література

1. Stromer-Galley J. On-line interaction and why candidates avoid it // Journal of Communication. Vol. 50. № 4. Autumn 2000. - P. 111-132.
2. Щетинин В. Человеческий капитал и неоднозначность его трактовки // Мировая экономика и междунар. отношения. — 2001. — № 12. — С. 42—49.
3. Суїменко Є. І. Механізм соціальний / Соціологія: короткий енциклопедичний словник. Уклад.: В. І. Волович, В. І. тарасенко, М. В. Захарченко та ін.; Під заг. Ред. В. І. Воловича. — К.: Укр. Центр духовн. Культури, 1998. — 736 с.
4. Коноплицький С. Інтернет как предмет социологического анализа // Социология: теория, методы, маркетинг. — 2005. — № 3. — С.186-193.
5. Н. В. Громико. Інтернет і постмодернізм – їх значення для сучасної освіти // Вопросы филологии. — 2002. — № 2.

О. С. Афанасьєва

студентка V курсу факультету української філології
Криворізького державного педагогічного університету
(м. Кривий Ріг)

Роль фактора мови у розбудові громадянського суспільства

Початок розбудови громадянського суспільства у межах будь-якої держави починається, перш за все, зі змін у свідомості кожного громадянина. Адже процес створення інституцій, які б захищали громадян від свавілля державних механізмів, потребує не лише відповідних знань, освіти, а й наявності консолідуючих факторів усередині самого суспільства.

В Україні означений процес відбувається болісно. Фахівці називають багато причин цього факту, але одним із найважливіших тут є мовне питання.

Мова – вагома ознака буття нації, яка вирізняє цю націю у ряді інших. Рівень розвитку мови, її статус – важливі показники культури етнічної спільноти та мовної політики держави.

Мовна проблема виникає, як правило, у багатонаціональних державах, де не можна чітко виділити титульну націю. Там маємо справу з двомовністю (Канада), або й чотиримовністю (Швейцарія), закріпленою